

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۳۹۷، دوره ۱، شماره ۳

نقش شهر خلاق در توسعه خدمات شهری و کیفیت زندگی شهروندان

مورد مطالعه زاهدان

عیسی ابراهیم زاده آکباد^۱، حسین دوستی مقدم^{۲*}، سمیه قیصران پور^۳

۱- دانشگاه سیستان و بلوچستان - دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی محیطی - گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری

۲- جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، جغرافیا و برنامه ریزی روستایی و شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری زابل

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۱۰

چکیده

با توجه به وجود نابرابری های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به عنوان بزرگترین مانع جهت شکل گیری مناطق خلاق و اصول تربیت شهری در مدیریت شهری باید برنامه هایی تدوین گردد. این برنامه ها باید خلاقانه و جهت تشویق شهروندان برای حل مسائل و مشکلات شهری بدون در نظر گرفتن سطوح درآمدی و موقعیت زندگی آنان تهیه شوند که این امر علاوه بر توسعه و بهبود آموزش و مربیگری در زمینه مهارت های کسب و کار، باعث جذب و نگهداری از استعداد های گوناگون می شود. البته این آزادی باید کنترل شده و دقیق باشد. از دیگر عوامل تاثیر گذار بر مدیریت شهری خلاق بعد زمان است. با توجه به لزوم توسعه هماهنگ مناطق مختلف شهر خلاق، پژوهش حاضر با هدف ارزیابی نقش توزیع فضایی خدمات شهری در توسعه پایدار شهر زاهدان انجام گرفته است و در صدد است که توزیع خدمات شهری را که با اختلاف سطح برخورداری مناطق شهری در ارتباط است به تحلیل بکشد و نقش آن در پایداری توسعه شهر را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی و کمی است که در آن از مدل های سنجش مکانی تاپسیس و آنتروپی شانون استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق، کل محدوده قانونی شهر زاهدان شامل مناطق شهری زاهدان آن می باشد. با توجه به مدل آنتروپی شانون، که ارزش مقداری n_{max} این صفر تا یک است و با توجه به بررسی

نسبت رشد اسپرال خدمات شهر در سال ۱۳۹۵ از آن جایی که مطابق استاندارد مدل شانون حد نهایی برای آنتروپی با تعداد واحد ۲۰ برابر با $9957/2$ محاسبه شده است، از اینرو با توجه به اینکه مقدار آنتروپی شهر در سال ۱۳۹۵ برابر با $9198/2$ بوده است. طی هفده سال اخیر گسترش فیزیکی شهر پراکنده تر و غیرمترکم شده است. با شدو نتایج حاصل از رتبه بندی مناطق در شاخص های شهر خلاق نشان می دهد که منطقه ۱ به عنوان یک منطقه کمابیش نوساز با توزیع متناسب کاربری اراضی و خدمات شهری، دسترسی مناسب به خدمات آموزشی و کیفیت بالای زندگی به عنوان مطلوب ترین منطقه زاهدان و منطقه ۳ به دلیل کیفیت پایین زندگی و سطح سواد نسبتا پایین نامطلوب ترین منطقه به لحاظ شاخص های شهر خلاق می باشد و سایر بخشها از آن متاثر است بطوریکه اساس اقتصادی این شهرها نیز برپایه فرهنگ و منابع فرهنگی است و از مفاهیمی چون صنایع فرهنگی صنایع خلاق و اقتصاد خلاق سخن به میان می آید جذب و پرورش استعدادها و ایده ها نیازمند محیطی تنوع پذیر بردبار و باز است بطوریکه افراد خلاق بتوانند به راحتی در آن «فعالیت و کار کنند یک شهر خلاق باید بتواند گروه های مختلف اجتماعی با فرهنگهای مختلف شد.

واژگان کلیدی: شهر، خلاق، در توسعه، خدمات شهری، کیفیت، زندگی، شهروندان، زاهدان

سابقه علم مدیریت شهری به پیدایش شهر و ضرورت تدوین اصول و مقررات و قوانین زیستن انسان‌ها در کالبد زیستی روانی و اجتماعی باز می‌گردد ولی سطح پاسخگویی و توانایی حل مسائل شهری بسته به میزان خلاقیت و بهره‌مندی مدیران شهری است. خلاقیت در مدیریت شهری عبارت است از تلفیق اندیشه‌ها و رهیافت‌های صاحب‌نظران مدیریت شهری مدرن با مبانی و ارزش‌های بومی و روشی نو در بررسی مسائل و مشکلات شهری و راه‌گشایی برای آنها در روشی بدیع و تازه به گونه‌ای که به اصالت‌ها و داشته‌ها صدمه‌ای نرزد، این روش در حقیقت از ترکیب خلاقیت و مدیریت شهری به وجود می‌آید. در چنین شرایطی می‌توان مدیریت شهری خلاق داشته و توان تجزیه و تحلیل خلاقانه مسائل شهری را به دست آورد. به این ترتیب در ایده‌یابی، ایده‌پذیری و ارتباط با شهروندان خود نیز رویکردی خلاق و مبتکرانه خواهد داشت. در این میان فضاهای عمومی می‌تواند نقش بسیار مهمی در این ایده‌یابی و ایده‌پذیری و نقش واسط میان ارتباط شهروندان و مدیران شهری را بر عهده داشته باشد چرا که فضاهای عمومی سبب می‌شوند که تفکر خلاق شهروندان همگام و هماهنگ با مدیریت شهری حرکت کند و منجر به توسعه پایدار شود. برای برانگیختن حس خلاقیت در افراد باید آنها را متناسب با توانمندی‌هایشان در جایگاه شغلی خود قرار دهند که این لازمه شناخت دقیق افراد و داشتن اطلاعات کافی است (صمیمی، ۱۳۸۹: ۵)

بیان مسأله

یکی از موثرترین عوامل در بروز خلاقیت در یک جامعه، زمینه‌سازی و بسترسازی در بین انسان‌ها جهت ایجاد فرهنگی است که در آن همگان در تلاش برای رشد دادن دیگری هستند و با تاثیر بر روی یکدیگر به پیشرفت جامعه کمک می‌کنند. با توجه به وجود نابرابری‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی به عنوان بزرگترین مانع جهت شکل‌گیری مناطق خلاق و اصول تربیت شهری در مدیریت شهری باید برنامه‌هایی تدوین گردد. این برنامه‌ها باید خلاقانه و جهت تشویق شهروندان برای حل مسائل و مشکلات شهری بدون در نظر گرفتن سطوح درآمدی و موقعیت زندگی آنان تهیه شوند که این امر علاوه بر توسعه و بهبود آموزش و مربیگری در زمینه مهارت‌های کسب و کار، باعث جذب و نگهداری از استعدادهای گوناگون می‌شود. در زمینه نظرخواهی از شهروندان وقتی به افراد آزادی اعطا می‌شود در اصل کلید خلاقیت برای تسلط بر ابزار و فرایندها به دست مردم سپرده می‌شود و مردم خلاق تر می‌شوند که این امر باعث دست‌یابی به برنامه‌های فرهنگی در کلیه سطوح محلات و مشارکت اجتماعی می‌شود، البته این آزادی باید کنترل شده و دقیق باشد. از دیگر عوامل تاثیرگذار بر مدیریت شهری خلاق بعد زمان است. در برخی از مواقع فشارهای ناشی از محدودیت‌های زمانی باعث بالا بردن خلاقیت می‌شود، یعنی اگر در بخشی از شهر زندگی شهروندان معطل یا ناهنجاری‌ای به وجود آید که همه جامعه شهری را در بر گرفته باشد مسلماً اگر ذیق وقت هم داشته باشیم، این امر باعث بالا بردن انگیزه‌های

درونی افراد و ارائه طرح و پیشنهاداتی جهت حل معضل خواهد شد. (صادقی مقدم چوکامی، ۱۳۹۲: ۶-۵) توسعه شهری زمانی می تواند در جهت پایداری قرار گیرد که بتواند راهکارهایی مشخص را برای تامین مطلوب نیازهای خدماتی ساکنان ارائه نماید، که به علت نگرش بخشی، ضعف ساختاری مدیریت شهری و فقدان مشارکت مردمی، سازمان‌های خدمات رسان شهری نتوانستند به صورت کارا به توزیع فضایی عادلانه خدمات بپردازند، این در حالی است که تمرکز مراکز خدمات رسانی در یک مکان ضمن ایجاد مناطق دو قطبی و بالا و پایین در شهرها هجوم جمعیت مصرف کننده را به آن مناطق سرازیر می کند که این خود فشار زیست محیطی، ترافیکی، آلودگی اعم از صوتی و هوا و .. را به دنبال خواهد داشت و از سوی دیگر جذب کاربری‌های مکمل و موازی و نیز تشدید قطبی شدن فضایی را در شهرها به دنبال خواهد داشت، به گونه ای که اکنون در شهرها شاهد محیط‌های متراکم و نامطلوب که با توسعه پایدار ناسازگار است می‌باشیم. هر یک از سطوح تقسیمات کالبدی شهر براساس نیازهای شهروندان خدمات مختلفی را نیاز داشته و بر این اساس خدمات مختلف نیز باید با توجه به آستانه جمعیت مورد نیاز در سطح مناطق توزیع شوند؛ لذا توزیع نامتعادل امکانات و خدمات مفهوم شهر پایدار را به چالش می کشاند. کاستی‌های ارائه خدمات در شهر، ضریب برخورداری را کاهش داده و سبب بروز نوعی بیم و عدم اطمینان می‌شود. زندگی در شرایط عدم اطمینان و محرومیت، زیاده طلبی و تحقق آن را از راه‌های غیر قانونی و نامشروع ترویج داده و در نتیجه نظم و نسق اجتماعی لازم برای زندگی جمعی را در هم می‌ریزد (رهنمایی و شاه حسینی، ۱۳۸۹: ۲۶). از آنجایی که تهران به عنوان پایتخت ایران نقش اساسی در سطح ملی و منطقه ای و حتی بین المللی بر عهده دارد و با مسائل و مشکلات عدیده ای از نظر شاخص‌های پایداری روبرو است، بررسی و تحلیل توزیع فضایی و نابرابری خدماتی موجود در آن اهمیت ملی دارد و نتایج آن می تواند در افزایش کارآمدی مدیریت شهر موثر باشد. با این رویکرد می‌تواند که توزیع فضایی و اختلاف سطح برخورداری مناطق شهری را از خدمات شهری، در ارتباط با توسعه پایدار شهر ارزیابی و تحلیل نمود و جریان توسعه و گسترش فضایی در کلان شهرها یک پویا عام شهر نشینی است که از دهه ۱۹۵۰ میلادی تا کنون در جهان روبه فزونی نهاده و در دهه‌های ۸۰-۱۹۷۰ روند توسعه اغلب کلان شهرهای جهان مورد پژوهش و تحقیقات وسیع قرار گرفت (علی شاه، ۱۳۷۹: ۲۱). ساماندهی فضایی در شهرها رابطه تنگاتنگی با الگوهای رشد و توسعه اقتصادی از یکسو و الگوهای کالبدی- فضایی از سوی دیگر دارد (ابراهیم زاده، ۱۳۸۲: ۳۶) گذشته از این یکی از معضلاتی که برنامه ریزان شهری و منطقه‌ای با آن مواجه هستند، رشد نابرابر شهرها و مناطق است، به طوری که با نگاه به توزیع فضایی خدمات در شهرها و مناطق مشخص می‌شود که این خدمات به شکل متعادلی توزیع نشده‌اند (تقوایی و اکبری، ۱۳۸۸: ۹۷). به منظور رفع این کاستی‌ها و سازماندهی فضایی مناسب امکانات و خدمات، اولین قدم، شناخت نابرابری‌ها و شکاف میان مناطق است. کاهش نابرابری میان سکونتگاهها و مناطق مختلف یک کشور از مهمترین دغدغه‌های دولتها و مجامع علمی بوده و همواره برای تحقق آن اندیشیده و راهبردهایی طراحی نموده اند؛ بطوری که در سالهای اخیر تاکید بر نابرابری‌های ناحیه ای و سازمان فضایی آن از اولویتهای اصلی تحقیقات جغرافیایی

در اغلب کشورها بوده است (مرصوصی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۴۶). در کشور ما نیز همانند دیگر کشورهای در حال توسعه، با تمرکز روز افزون جمعیت استان در نخست شهر زاهدان و همچنین به دلیل جایگاه ویژه ای که زاهدان در مدیریت اقتصاد و کنترل و مدیریت تمامی امور با توجه به نظام متمرکز دولتی موجود دارد، این شهر با مسائل و مشکلات متعددی مواجه بوده است؛ از اینرو با توجه به مشکلات متعدد مفهوم «پایداری» در کلانشهر زاهدان حول محورهای متعددی قابل بررسی است (رهنمایی و پور موسوی، ۱۳۸۵: ۱۷۸). که در این پژوهش شهرخلاق با تاکید محور خدمات شهری در آن مورد ارزیابی قرار گرفته است. در تحقیقی تقوایی و کیومرثی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان سطح بندی محلات شهری بر اساس میزان بهره مندی از امکانات و خدمات شهری با بهره گیری از تکنیک TOPSIS (مطالعه موردی: محلات شهر آباد)، محلات چهارده گانه شهر آباد را از نظر میزان دستیابی افراد به امکانات و خدمات شهری سطح بندی کرده اند. بررسی نتایج حاصل از میزان برخورداری محلات شهری آباد از امکانات و خدمات شهری حاکی از آن است که در بین محلات شهری، از نظر میزان دستیابی به امکانات و خدمات شهری تفاوت فاحشی بر قرار است. رفیعیان و شالی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان تحلیل فضایی سطح توسعه یافتگی تهران به تفکیک مناطق شهری، با بهره گیری از مدل تحلیل سلسله مراتبی AHP و ۳۱ شاخص در قالب ۷ معیار اصلی مناطق کلانشهر تهران را از نظر درجه توسعه یافتگی، در چهار سطح خوشه بندی نموده و در محیط Arc GIS به صورت نقشه نمایش داده اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می دهد که تهران فاقد وحدت کالبدی- اجتماعی بوده و ناهمگونی فضایی بین مناطق شمالی و جنوبی آن به عنوان ویژگی اصلی ساختار فضایی تهران معرفی شده است.

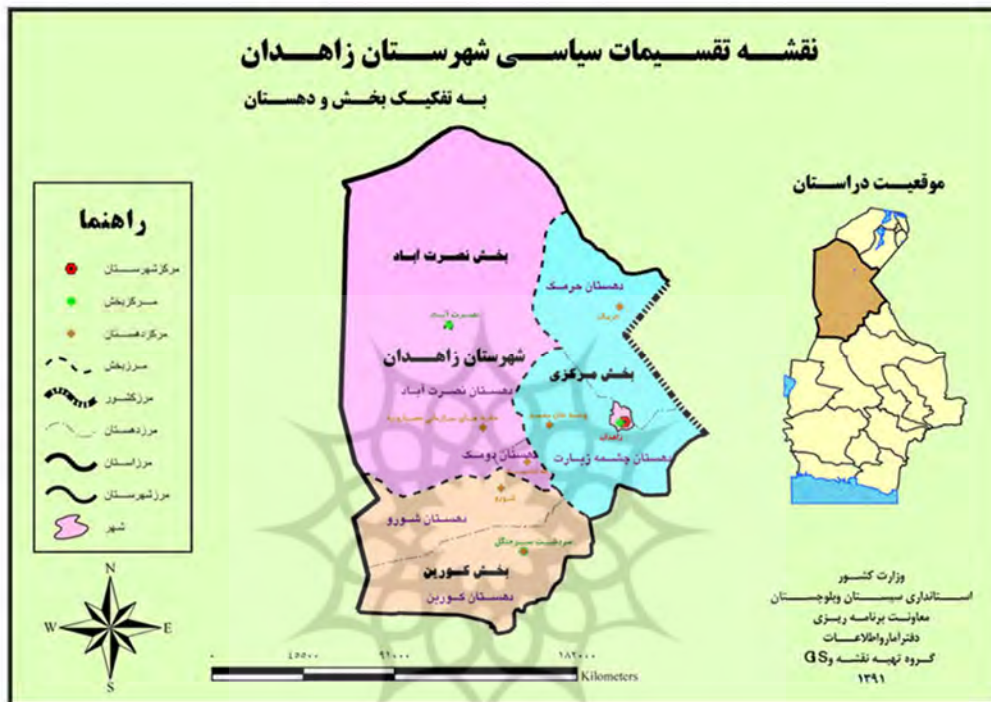
روش تحقیق

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی و کمی است که در آن از مدل-های سنجش مکانی تاپسیس و آنتروپی شانون استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق، کل محدوده قانونی شهر زاهدان شامل مناطق شهری زاهدان آن می باشد. داده های مورد بررسی که نشان دهنده ویژگی عملیاتی بودن شاخص های مختلف خدمات شهری است از منابع رسمی کشور همچون مرکز آمار ایران و شهرداری زاهدان تهیه شده است. ابتدا داده ها وارد محیط Excel شده و محاسبات تکنیک تاپسیس به منظور رتبه بندی مناطق و آنتروپی شانون در جهت وزن دهی شاخص ها نیز در محیط Excel انجام شده است.

منطقه مورد مطالعه

زاهدان از نظر جغرافیایی در ۶۰ درجه و ۵۲ دقیقه درازای خاوری و ۲۹ درجه و ۲۹ دقیقه پهنای شمالی قرار دارد. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۳۸۵ متر است و با مرز مشترک ایران و پاکستان ۸۳ کیلومتر فاصله دارد. زاهدان از شمال به شهرستان زابل، از خاور به مرز ایران و پاکستان، از باختر به استان کرمان و از جنوب به شهرستان خاش محدود می شود. رود فصلی لار

که در شمال خاوری از کوه لار سرچشمه گرفته با چند شاخه خود زمین های اطراف زاهدان را تا حدی آبیاری می کند. آب و هوای این منطقه گرم و خشک می باشد. این شهرستان در سرشماری سال ۱۳۷۵ تعداد ۴۸۷,۰۳۱ نفر جمعیت داشته است

نقشه ۱- منطقه مورد مطالعه
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تجزیه و تحلیل

برای تدوین هر برنامه مدیریتی، نیاز به معیارها و تصمیم گیری هایی وجود دارد و تصمیم گیری همواره یکی از اقدامات مهم مدیران و فرماندهان در هر سازمانی اعم از تولیدی و یا انتظامی است. امروزه با توجه به سرعت و حجم اطلاعات و چالش و مشکلات پیش روی سازمان ها، ضرورت داشتن معیار های برای تعیین موقعیت و برنامه ریزی بر اساس نقاط ضعف و قوت بیش از پیش ضروری به نظر می رسد. علم تحقیق در عملیات، روش های کمی متعددی را برای این منظور توسعه داده است، از جمله این روش ها می توان به تصمیم گیری چند معیاره اشاره کرد و از میان این مدلها مدل TOPSIS از اهمیت خاصی برخوردار است. الگوریتم TOPSIS، به عنوان یک تکنیک تصمیم گیری چند شاخصه جبرانی بسیار قوی،

برای اولویت بندی گزینه ها از طریق شبیه نمودن به جواب ایده آل است، که به تکنیک وزن دهی حساسیت بسیار کمی داشته و پاسخهای حاصل از آن تغییر عمیقی نمیکند. در این روش، گزینه انتخاب شده باید کوتاهترین فاصله را از جواب ایده آل و دورترین فاصله را از ناکارآمدترین جواب داشته باشد. در روش TOPSIS، به اجمال ماتریس $m \times n$ دارای m گزینه و n معیار است ارزیابی می گردد. با استفاده از مدل TOPSIS در ۶ مرحله دادهها و اطلاعات میدانی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در نهایت یک نوع اولویت بندی در این مناطق زاهدان با توجه به معیارها و گزینههای انتخابی انجام شده است.

جدول ۱- محاسبه ارزش آنتروپی نواحی محلات شهری زاهدان در سال ۱۳۹۷

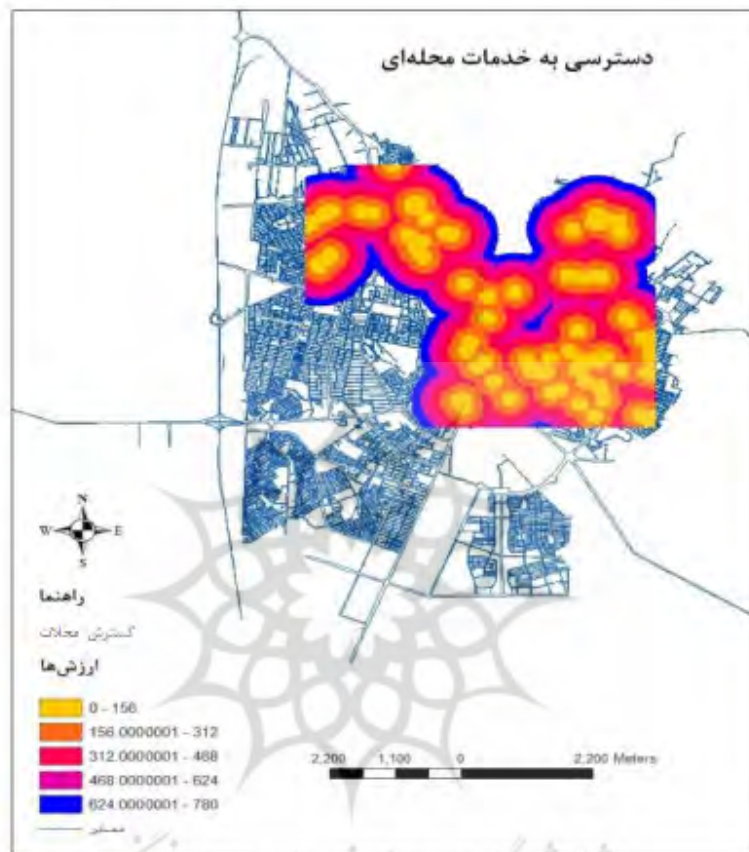
محله	مساحت	pi	LN(Pi)	Pi × LN(Pi)
محله خیابان البرز	۷۰۴۲۳۷	۰/۰۱۸۱	-۴/۰۱۳۹	-۰/۰۷۲۵
محله بلوارجاج جم	۱۵۹۰۳۹۷	۰/۰۴۰۸	-۳/۱۹۹۳	-۰/۱۳۰۵
محله بلواراحمد آباد	۱۴۵۶۴۵۶	۰/۰۳۷۴	-۳/۲۸۷۲	-۰/۱۲۲۸
محله بلواررجایی	۱۲۳۴۲۱۳	۰/۰۳۱۷	-۳/۴۵۲۸	-۰/۱۰۹۳
محله بابایان	۱۵۶۸۰۰۰	۰/۰۴۰۲	-۳/۲۱۳۴	-۰/۱۲۹۲
محله شهیدرجایی	۱۵۶۶۸۹۸	۰/۰۴۰۲	-۳/۲۱۴۱	۰/۱۲۹۲
محله جوشکاران	۳۲۶۵۷۷۵	۰/۰۸۳۸	-۲/۴۷۹۷	-۰/۲۰۷۷
محله طباطبایی	۱۶۸۶۸۵۹	۰/۰۴۳۳	-۳/۱۴۰۴	-۰/۱۳۵۹
محله دره پنج شیر	۲۵۸۸۳۳۱	۰/۰۶۶۴	-۲/۷۱۲۲	-۰/۱۸۰۱
محله شیرآباد	۱۳۳۹۶۲۹	۰/۰۳۴۴	-۳/۳۷۰۹	-۰/۱۱۵۸

محله قاسم آباد	۲۵۵۱۵۹۲	۰/۰۶۵۴	-۲/۷۲۶۵	-۰/۱۷۸۴
محله دانش	۱۰۸۹۲۰۹	۰/۰۲۷۹	-۳/۵۷۷۸	-۰/۱
محله فاضلی	۱۲۳۶۵۳۵	۰/۰۳۱۷	-۳/۴۵۰۹	-۰/۱۰۹۵
محله بازارمشترک	۲۰۴۸۴۲۲	۰/۰۵۲۵	-۲/۹۴۶۲	-۰/۱۵۴۸
محله ثارالله	۱۱۵۷۶۲۰	۰/۰۲۹۷	-۳/۵۱۶۹	-۰/۱۰۴۴
محله بلواربرق	۱۳۳۷۱۰۶	۰/۰۳۴۳	-۳/۳۷۲۷	-۰/۱۱۵۷
محله احمد آباد	۱۸۵۳۱۷۹	۰/۰۴۷۵	-۳/۰۴۶۳	-۰/۱۴۴۸
محله چهل دستگاه	۲۱۷۷۲۷۷	۰/۰۵۵۸	-۲/۸۸۵۲	-۰/۱۶۱۱
محله کشاورز	۲۴۹۷۶۷۵	۰/۰۶۴۱	-۲/۷۴۷۹	-۰/۱۷۶۰
محله هندیها	۱۲۳۱۵۳۰	۰/۰۳۱۶	-۳/۴۵۵۰	-۰/۱۰۹۱
محله چمران	۱۷۵۷۵۶۷	۰/۰۴۵۱	-۳/۰۹۹۳	۰/۱۳۹۷
محله باقری	۱۰۹۴۰۵۱	۰/۰۲۸۱	-۳/۵۷۳۴	-۰/۱۰۰۳
محله رنجوری مقدم	۱۹۵۵۰۶۵	۰/۰۵۰۱	-۲/۹۹۲۸	۰/۱۵۰۱
کل	۳۸۹۸۷۶۰۵	-۳/۰۷۶۹		

$$\sum_{pi=1}^{pi} LN pi \times = 1$$

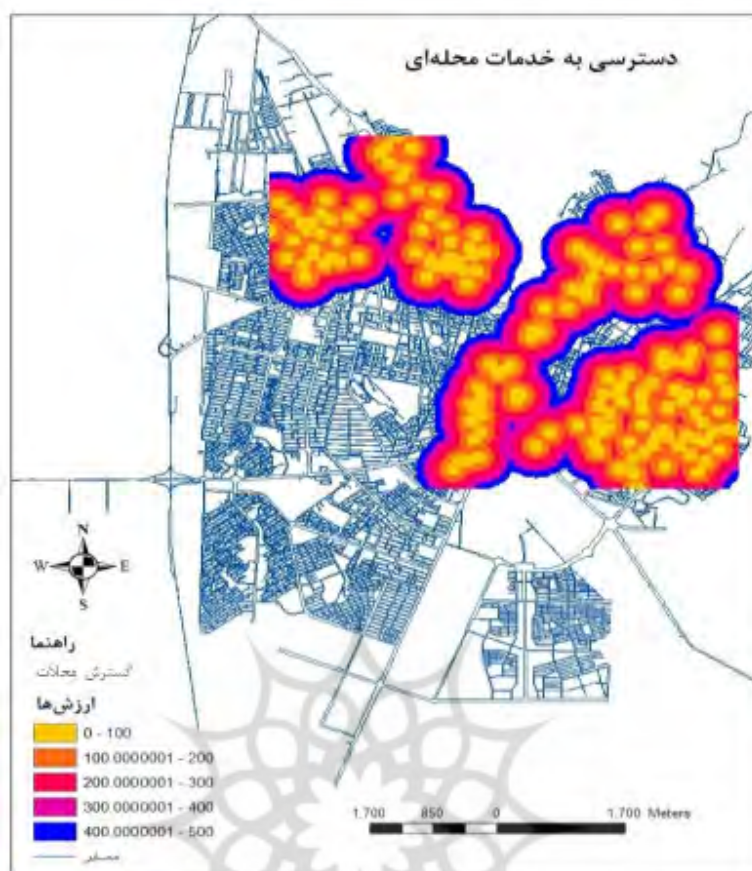
جدول ۲ نشان می‌دهد با توجه به مدل آنتروپی شانون، که ارزش مقداری Ln بین صفر تا یک است و با توجه به بررسی نسبت رشد اسپرال خدمات شهر در سال ۱۳۹۰ از آن جایی که مطابق استاندارد مدل شانون حد نهایی برای آنتروپی با تعداد واحد ۲۰ برابر با ۹۹۵۷/۲ محاسبه شده است، از اینرو با توجه به اینکه مقدار آنتروپی شهر در سال ۱۳۹۰ برابر با ۹۱۹۸/۲ بوده است، نزدیک بودن مقدار آنتروپی به مقدار حداکثر (۲,۹۹۵۷) بیانگر رشد پراکنده (اسپرال)

گسترش خدمات شهر است. در عین حال، با توجه به اینکه مقدار آنتروپی خدمات شهر زاهدان در سال ۱۳۹۷ برابر با $0.769/3$ محاسبه شده است و حد نهایی برای آنتروپی با تعداد واحد ۲۳، برابر با $1.354/3$ بوده است، طی هفده سال اخیر گسترش فیزیکی شهر پراکنده تر و غیرمترکم شده است.

نقشه شماره ۲- نواحی محلات شهری زاهدان در سال ۱۳۹۰

پرتال جامع علوم انسانی

نقشه شماره ۳- نواحی محلات شهری زاهدان در سال ۱۳۹۷

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد عدم به کارگیری مولفه‌های نوآوری‌های شهری فناورانه منجر به عدم خلاقیت و شکل‌گیری بحران‌های شهری جدید و پایین آمدن کیفیت زندگی در فضاهای عمومی محله بلوارجاج جم و محله بلواراحمد آباد شده است. به کارگیری ایده‌های جدید در کنترل ساخت و سازها برخلاف ضوابط شهرسازی و معماری، راه‌اندازی خانه‌گفتمان مدیریت یکپارچه شهری، شهر سالم، شهر زیست‌پذیر، استفاده خلاقانه از رنگ و مصالح، ارتقاء جایگاه تکنولوژی در زیرساخت‌ها و خدمات شهری و تقویت رابطه مدیریت شهری و شهروندان راهبردهای اصلاح‌شده‌ی شاخص‌های توسعه پایدار در راستای تحقق‌پذیری شهر خلاق محله خیابان البرزاست

ایده شهر خلاق مبحثی جدید و مورد توجه در حوزه مطالعات شهری و به ویژه توسعه شهری بوده و برای بهتر شدن محیط زندگی و ارتقای کیفیت زندگی به واسطه تفکرات نو شهر و ندان تاکید دارد. ایجاد شهرهای خلاق باعث رونق و شکوفایی حیات شهری می گردد که این خود سطح مناسبات یک شهر را در پیوند با سایر شهرها در مقیاس ملی و فراملی گسترش می دهد. شهرهای خلاق نقش اساسی در رشد و توسعه هر شهری خواهند داشت و وجود زیر ساخت های فرهنگی و اقتصادی، رهبری خلاقانه و نقش افراد خلاق و نوآور از جمله امکانات زیر ساختی جهت رونق و توسعه پایدار شهری می باشد و هرهای خلاق به عنوان مراکز نوآوری خلاقیت و تبدیل ایده به ثروت قلمداد میگردند از آنجا که ایده و نوآوری عناصر اصلی رقابتی در عصر جهانی شدن هستند داشتن شهر خلاق ارزوی هر جامعه ای است اما به واقع شهر خلاق چگونه شهری است و چه ویژگیها و شاخصهایی دارد؟ شرایط لازم برای اینکه شهری خلاق باشد چیست؟ این تحقیق با بررسی تحلیل موضوع سعی در پاسخ دادن به سؤالهای مذکور دارد آنچه که در مورد شهر خلاق با توجه به ادبیات نظری می توان ذکر کرد این است که شهر خلاق رویکردی فرهنگی در توسعه شهری است در این رویکرد شهر باید بتواند محیطی جذاب برای جذب و پرورش استعدادها و نوآوریها و ایده ها باشد و بتواند از ایده ها و خلاقیت افراد چه افراد خاص و ویژه مثل هنرمندان دانشمندان نویسندگان و چه از ایده های شهروندان عادی در جهت حل مسائل اساسی و نیز در جهت پایه ریزی رشد و توسعه ای خلاق بهره برد در این نگرش فرهنگ پایه اصلی توسعه محسوب میشود و تغییرات سریع فناوری و رقابت بین المللی، گسترش چالش های جدید شهری در حوزه های اقتصادی، اجتماعی و مدیریتی شهرها، زمینه های توجه به مساله خلاقیت در برنامه ریزی شهری را افزایش داده است. خلاقیت در شهر باعث رهایی از بن بست های مدیریتی و کالبدی و پیاده سازی دو اصل مشارکت و کارآیی که از شاخص های اصلی در حوزه حکمرانی خوب شهری می باشد و نتایج حاصل از رتبه بندی مناطق در شاخص های شهر خلاق نشان می دهد که منطقه ۱ به عنوان یک منطقه کمابیش نوساز با توزیع متناسب کاربری اراضی و خدمات شهری، دسترسی مناسب به خدمات آموزشی و کیفیت بالای زندگی به عنوان مطلوب ترین منطقه زاهدان و منطقه ۳ به دلیل کیفیت پایین زندگی و سطح سواد نسبتا پایین نامطلوب ترین منطقه به لحاظ شاخص های شهر خلاق می باشد و سایر بخشها از آن متاثر است بطوریکه اساس اقتصادی این شهرها نیز بر پایه فرهنگ و منابع فرهنگی است و از مفاهیمی چون صنایع فرهنگی صنایع خلاق و اقتصاد خلاق سخن به میان می آید جذب و پرورش استعدادها و ایده ها نیازمند محیطی متنوع پذیر بردبار و باز است بطوریکه افراد خلاق بتوانند به راحتی در آن فعالیت و کار کنند یک شهر خلاق باید بتواند گروه ها یا مختلف اجتماعی با فرهنگهای مختلف است

پیشنهاد

- شهر خلاق با تلفیق اندیشه ها و ایده های مدیران شهری مدرن با ارزش های بومی جهت حلی مسائل و مشکلات شهری قدم بر دارد.

- بسترسازی مناسب در مدیریت شهری جهت مشارکت شهروندان

- ترکیب معیارها و شاخص های شهر خلاق با مدیریت شهری میتواند گامی موثر در راستای رفع مشکلات شهری اعم از فقدان هماهنگی سازمانهای دولتی، عدم مشارکت شهروندان و به خصوص طبقه خلاق و نبود نیروی انسانی متخصص که لازمه دستیابی به شهر خلاق است

منابع

ابراهیم زاده عیسی، (۱۳۸۶)، مدل تحلیلی در ساماندهی فضایی ناحیه ای: منطقه مورد مطالعه ناحیه سنگان خاش، پژوهش های جغرافیایی- شماره ۵۹

تقوایی مسعود، اکبری محمود، (۱۳۸۸)، تحلیل فضایی شاخص هایی توسعه در مادرشهرهای منطقه ایران، جغرافیا؛ نشریه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، سال هفتم، شماره ۲۰ و ۲۱

تقوایی مسعود، کیومرثی حسین، سطح بندی محلات شهری بر اساس میزان بهره مندی از امکانات و خدمات شهری با بهره گیری از تکنیک TOPSIS مطالعه موردی: محلات شهر آباد، پژوهش و برنامه ریزی شهری: تابستان ۱۳۹۰، دوره ۲، شماره ۵؛ از صفحه ۲۳ تا صفحه ۴۲

رفعیان مجتبی، شالی محمد، تحلیل فضایی سطح توسعه یافتگی تهران به تفکیک مناطق شهری، برنامه ریزی و آمایش فضا (مدرس علوم انسانی): زمستان ۱۳۹۱، دوره ۱۶، شماره ۴ (پیاپی ۷۶)؛ از صفحه ۲۵ تا صفحه ۴۹

رهنمایی حمدتقی، شاه حسینی پروانه، (۱۳۸۹) فرآیند برنامه ریزی شهری ایران، سمت، چاپ هفتم، تهران، ص ۱۹

صادقی مقدم چوکامی، محمد رضا و ترکمن، امیررضا و نبی، فاطمه (۱۳۹۲) تعیین معیارهای شهر خلاق و بررسی نقش آنها در مدیریت شهری، اولین همایش منطقه ای معماری پایدار و شهرسازی ایذه (خشت اول)، تیر ماه ۹۲، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایذه، ص ۱۹

صمیمی، محمدرضا (۱۳۸۹) نقش مدیریت در پایداری اقتصادی و اجتماعی نواحی شهری؛ مطالعه موردی شهر ساحلی نور، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۵، بهار و تابستان ۱۳۸۹، ۹۸-۹۱

علی شاه جعفر، (۱۳۷۹)، توزیع فضایی مراکز خدمات درمانی و بهداشتی در مناطق شهری تهران، پژوهشهای جغرافیایی، شماره ۳۸، ص ۱۹-۳۹

مرصوصی نفیسه و همکاران، (۱۳۸۸)، تحلیل توسعه ناحیه ای باتاکید بر تقویت سازمان فضایی شهرها، مورد: شهرهای کوچک ناحیه مرند، نشریه علمی پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران، دوره جدید، سال هفتم، شماره ۲۲

